

Stockholm, 2025.06.26

Remissvar på Boverkets rapport Uppdrag att utveckla reformen med certifierade byggprojekteringsföretag (2025:2)

Sveriges Arkitekter är ett fackförbund och en intresseorganisation som driver Sveriges arkitekters gemensamma frågor – från studietiden och genom hela yrkeslivet. Vi står upp för arkitekternas arbetsvillkor och driver kårens intressen för att åstadkomma vackra, hållbara och välfungerande livsmiljöer. Vi har över 14 000 medlemmar och ansluter cirka 90 procent av alla yrkesverksamma arkitekter i Sverige.

Sveriges Arkitekter avstyrker förslaget

I Boverkets rapport föreslås nuvarande system med certifierade byggprojekteringsföretag utökas till att omfatta fler delar av byggkontroll-processen och möjlighet att omfatta fler byggnadstyper. Boverket föreslår också ändring av namn på rollen till certifierade byggbedömningsföretag.

Sveriges Arkitekter avstyrkte 2018 förslaget om den nya aktören certifierade byggprojekteringsföretag. 2023 avstyrkte vi i linje med det också Boverkets förslag om föreskrifter och allmänna råd om certifiering av byggprojekteringsföretag.

Vår grundkritik av systemet med certifierade byggprojekteringsföretag kvarstår. Vi anser att plan- och bygglagens krav på god färg, form och materialverkan, lämplighet för sitt ändamål och tillgänglighet behöver bedöms tillsammans för att värdena som helheten inte ska gå förlorad. Vi avstyrker därmed det nu föreliggande förslaget till utökning av systemet att ytterligare släppa på myndighetskontrollen och den oförutsebara utökning av vilka byggnader som kan komma att omfattas.

I det fall regering och riksdag väljer att gå vidare med förslaget lämnar vi följande synpunkter i syfte att mildra riskerna i systemet med certifierade byggprojekteringsföretag.

Fackkunskap behöver lagstöd

Certifierade byggprojekteringsföretag ska enligt lagändringen 2022 ha särskild sakkunskap och erfarenhet i fråga om att bedöma kraven på att en byggnad ska vara lämplig för sitt ändamål och vara tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga. Att bedöma dessa

värden är en fackkunskap arkitekter besitter och har kommit till uttryck genom kravet på arkitektkompetens hos byggnadsnämnden (jfr. prop. 1985/86:1 sid. 308 – 309)

Vi var därför särskilt kritiska i vårt remissvar till Boverket på deras föreskrifter om certifierade byggprojekteringsföretag då arkitektkompetens inte skulle krävas. Att nu ytterligare utöka systemet med certifierade byggprojekteringsföretag riskerar att begränsa det kvalificerade arkitektarbetet i byggprocessen ytterligare.

Boverket har i sin instruktion att verka för god arkitektur, men har också genom det senaste årens arbete med de nya byggreglerna inte visat förmåga att bära det ansvaret beträffande bostadens arkitekturvärden. Att det inte längre finns klagande föreskrifter om att fönster är ett kritiskt kriterium för att en bostad ska vara lämplig är ett tydligt exempel, där Boverket valt att i konsekvensbeskrivningen i stället skriva att "vistelserum i bostäder helt utan fönster och utblick kan inte anses uppfylla det övergripande kravet i 3 kap. 9 § PBF" (Konsekvensutredning BFS 2024:8, sid. 158). Vi anser att detta är undermåligt författningsskrivande och att Boverket i det omfattande arbetet med de nya byggreglerna visat på oförmåga att skriva föreskrifter där lag- och förordning preciseras så att tillämpningen underlättas och syftet med lag och förordning säkerställs.

Om regering och riksdag väljer att gå vidare med förslaget om att utöka systemet med certifierade byggprojekteringsföretag anser vi därför att det är kritiskt att arkitektkompetens säkerställs på lag- eller förordningsnivå även i byggprojekt där certifierade byggprojekteringsföretag används.

Kraffulla konsekvenser behövs när en certifierad lämnar sitt uppdrag under pågående bygge

Med Boverkets nya byggregler har lägstanivåerna för bostäders lämplighet såväl försämrats som blivit otydliga. Med otydligheten följer en utsatthet för konsulterna, att snarare pressa kraven än att se till att de uppfylls.

Att med Boverkets föreliggande förslag ta bort byggnadsnämndens kontroll även i samband med startbeskedet riskerar att spä på utsattheten för aktörer anlitade av byggherren. Det gäller såväl arkitekter som ett certifierat byggprojekteringsföretag, även om det finns bestämmelser om krav på oberoende.

När konsulter bedömer att en lösning inte uppfyller kraven på fackmässighet är deras yttersta medel som står till buds att avsäga sig sitt uppdrag. Att en konsult lämnar sitt uppdrag kan därför vara en viktig signal för byggnadsnämnden på att fackmässigheten i ett projekt är på väg att åsidosättas.

Vi vill därför uppmana regering och riksdag att säkerställa kraftfulla konsekvenser när en certifierad lämnar sitt uppdrag. Vi befärar att föreslagna 10 kap. 13 c § PBL – att byggnadsnämnden ska kalla till samråd och pröva under vilka förutsättningar arbetet kan fortsätta – är för svagt. Mer kraftfullt för att motverka att fel och brister byggs fast under pågående bygge är föreskriva att bygget automatiskt måste stoppas tills dess ett nytt certifierat byggprojekteringsföretag är anmält till byggnadsnämnden, detta företag lämnat in ett utlåtande på att kraven är uppfyllda och någon form av kompletterande startbesked getts, eller att projektet fått startbesked enligt ordinarie byggprocess. Om det är ett planerat byte av certifierat byggprojekteringsföretag, exempelvis om företaget väljer att lämna en viss ort och därför inte längre kan fullfölja sitt uppdrag, behöver inget besvärande stopp ske om byggherren sett till att anmäla det nya företaget i god tid och detta fått förutsättningar att sätta sig in i projektet och lämnat in sitt yttrande.

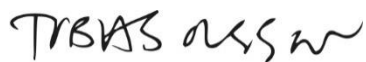
Förslaget får konsekvenser för arkitekturen

Boverket bedömer att förslaget inte påverkar arkitektur, gestaltad livsmiljö eller kulturmiljö (sid. 86). Vi framhåller att dessa värden inte är separerade från en byggnads användbarhet och tillgänglighet. Exempelvis är dagsljus inte enbart en hälsofråga i byggteknisk mening utan är i allra högsta grad ett estetiskt upplevelsevärde och starkt bidragande till skönhet och trevnad i människors vardagsmiljö (jfr miljömålets God bebyggd miljö och dess precisering God vardagsmiljö). För att säkerställa dessa värden behöver dessa värden, enligt vår bestämda mening, bedömas tillsammans och inte delas upp så att en del provas i bygglovet och en del av ett certifierat byggprojekterings-företag. Annars är risken överhängande att helheten och särskilt då upplevelsevärdena av exempelvis dagsljus, underställs byggtekniska krav eller till och med försummas eller negligeras i en stark byggteknisk kontext.

Det här redan nu inbyggda systemfelet med certifierade byggprojekterings-företag kommer med förslaget förstärka problemet och riskerna då systemet utökas.

Byggnadsnämndernas arbete med att verka för en god byggnadskultur (också det ett lagkrav, 12 kap. 2 § PBL) undermineras också än mer genom förslaget, då deras medverkan och insyn i byggprocessen beskärs.

Vi önskar att regering och riksdag fortsättningsvis byter fokus från "regelförenkling" till ett förändringsarbete där plan- och bygglagens portalparagraf om "goda sociala levnadsförhållanden och en god och hållbar livsmiljö" (1 kap. 1 § PBL) och miljömålet God bebyggd miljö i stället är det som på övergripande nivå är det vägledande. Det skulle dessutom väl jacka i regeringens nya strategi för levande och trygga städer (Skr. 2024/25:96).



Tobias Olsson
Förbundsdirektör



Margareta Wilhelmsson
Samhällspolitisk chef



Anki Kaplan Wikström
Samhällspolitisk utredare